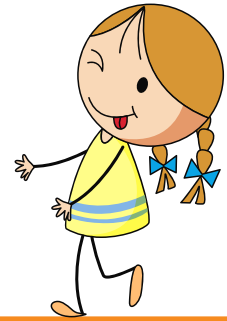

מערך לימוד ליום העצמאות

מהלך כללי של השיעור:

1. הילד שנולד על ההר: סיפור ובעקבותיו דיון על יחסנו למדינה כמציאות מובנת מאליה. מתוך ההבנה שהמדינה שלנו היא חלום של דורות, נצא לבירור על אותו חלום ועל שורשיה של המדינה.
2. "הדגל שלי הוא כחול ולבן" - הכרות עם הדגל וסמלי המדינה.
3. כוחו של דגל: סיפור הממחיש את ההזדהות הלאומית עם הדגל.
4. הדגל של כולם: פעילות בקבוצות, ובעקבותיה דיון בשאלה איך מוצאים מכנה משותף לכל אזרחי ישראל.
5. מאחורי הסמלים: התוודעות למשמעות שמאחורי הדגל והסמל של המדינה.
6. מקורות על הדגל.
7. סיכום.

פירוט:

א. הילד שנולד על ההר:

קוראים את הסיפור על מטפס ההרים והילד, בתור משל על דור מייסדי המדינה לעומת הדור שלנו. שאלות לדיון:

- הילד נולד על הפסגה הגבוהה, אבל כיצד הוא הגיע לשם?
- מה מרגיש הילד כשהוא מבין כי הוריו - או ההורים שלהם, בשלב כלשהו - עשו דרך ארוכה כדי להגיע למקום שבשבילו הוא טבעי כל כך?

מסבירים את משמעות הסיפור - הדורות הקודמים עשו מאמץ אדיר כדי לעלות לארץ ולבנות את המדינה, אבל רובנו נולדנו כאן והמדינה מובנת מאליה בשבילנו. שאלה נוספת לדיון:

- לו היינו הילד שגילה כי הוא על פסגת הר גבוה, מה היינו עושים? האם היינו שואלים את עצמנו איך הגענו להר, ומה גורם לאנשים לטפס כל כך גבוה עד לפסגתו?

מתוך כך נמשיך לשלב הבא - בירור החלום המשותף של העם היהודי, שמכוחו התאמץ העם ובנה את המדינה.

ב. הדגל שלי הוא כחול ולבן:

חלופה 1 - למוסדות שבהם הדגל וסמל המדינה מוכרים היטב

מציגים, או מציירים על הלוח, כמה אפשרויות לציור שיקשט את הכיתה ליום העצמאות. מבקשים מהתלמידים לבחור את הציור המתאים ביותר. אחת האפשרויות תהיה מגן דוד, ולצידה ציורים אקראיים אחרים. התלמידים אמורים לבחור במגן דוד, או לפחות לציין שהוא קשור ליום העצמאות בגלל מקומו בדגל ישראל. לאחר מכן מבקשים מהתלמידים לבחור את הצבעים לקישוטים - בין האפשרויות יהיו הצבעים כחול ולבן, והתלמידים אמורים לבחור בהם או לפחות לציין את ההתאמה שלהם ליום העצמאות. לאחר מכן מבקשים לבחור ציור נוסף, ואחת האפשרויות תהיה מנורה שלצידה ענפי זית. אם התלמידים לא יבחרו באפשרות זו, מזכירים להם שזהו סמל המדינה.

(אפשר להוסיף שלב על המגן המדינה: לבקש מהתלמידים לבחור משפט שיעטר את הכיתה, ואחת האפשרויות תהיה "כל עוד בלבב פנימה נפש יהודי הומיה".)

חלופה 2 - במקרה שהילדים אינם מכירים את הדגל והסמל

בוחרים מתנדב מבין התלמידים שיצייר את הדגל ואת הסמל לכיתה, או מציגים בפניהם כמה אפשרויות לדגל ולסמל ושואלים מהי האפשרות הנכונה.

ג. כוחו של הדגל:

קוראים או מספרים את הסיפור "המרוץ לדגל" (נספח).

דיון: מה גרם לאבא ולאיש הזר להפסיק להתווכח? איך זה שאחרי ששניהם רבו ביניהם, פתאום הם שיתפו פעולה בניסיון לתפוס את הדגל?

(אפשר להוסיף: כשאביו של המספר יורד מהעץ והדגל על ראשו, זה מזכיר לאיש הזר את הטלית שהתעטף בה בבר-מצווה. למה?)

ד. הדגל של כולם:

מתחלקים לקבוצות ונותנים משימה: מדינת ישראל החליטה למצוא סמל חדש למדינה (או לחלופין: אתם בשנת תש"ט, ומשתתפים בתחרות הארצית שהייתה אז למציאת סמל). כל קבוצה צריכה לחשוב על סמל ולהציג אותו לחברי הכיתה. דנים על כל סמל האם הוא מתאים, והאם הוא יכול להיות מכנה משותף לכל המדינה.

לחלופין: כל קבוצה צריכה למצוא סמל לעצמה. האתגר הוא למצוא מכנה משותף בין כל חברי הקבוצה שמיחד דווקא אותה.

הסבר לכיתה: הסמלים של המדינה מייצגים את כל המדינה ואת הייחוד שלה.

ה. מאחורי הסמלים:

מספרים על המקור לבחירת הדגל והסמל - הטלית וסמל המגן-דוד היהודי, וחזון המנורה וענפי הזית מהתנ"ך (מצ"ב נספחים). כדאי לציין גם את מילות ההמנון, המזכירות את התפילות והתקוות של היהודים לאורך הגלות. שאלה: מדוע היה חשוב להשתמש בסמלים יהודיים מוכרים, שהיו ידועים בעם לאורך הדורות?

ו. סיכום - התקווה בת שנות אלפיים:

הדגל והסמל של המדינה מייצגים את הרקע המשותף שלנו, שמתחיל כבר מהתנ"ך וממשיך לאורך ההיסטוריה הלאומית, ואת החזון והערכים המשותפים לכולנו. גם אם מדובר בסמלים בלבד, הם מבטאים את השייכות של כולנו - עם כל השונים וההבדלים בינינו - למדינה אחת.

נספח 1 - סיפור: הילד שנולד על ההר

ההר הזה נחשב להר הקשוח והאכזר בעולם. מטפסי ההרים המנוסים והטובים בעולם לא הצליחו להעפיל אל פיסגתו המושלגת של ההר הזה. מי שהצליח לשרוד את המדבר שבתחילת ההר לא הצליח לשרוד את המעבר החד אל צוקיו התלולים והמושלגים. חלקם חזרו כלעומת שהחלו וחלקם של המטפסים לעולם לא חזרו. גורלם לעד יהיה סודו של ההר. ההר הזה משך אליו מחפשי הרפתקאות מכל רחבי הגלובוס. אך לשוא, נישארה פסגתו של ההר כחידה - אף אחד לא הצליח לחזור ולספר. מטפס אחד החליט שהוא הולך לעשות את הבלתי אפשרי הוא הולך לנצח את ההר, ליבו לחש לו כי ההר הזה שלו.

במשך חודשים ארוכים הוא התכונן, חיזק את כושרו הגופני והנפשי, אגר את הציוד הנדרש ובאביב התייצב בתחתית ההר. הוא החל לטפס כחלק מקבוצת מטפסים אך, בכל יום פרשו עוד ועוד אנשים ורק קבוצה קטנה המשיכה במעלה ההר. הקור העז, הסופות ותחושת הפחד התמידי היו מייאשים.

באחד הלילות הקרים הקבוצה קיבלה החלטה לחזור לאחור, "אין סיכוי שנצליח", אמר ראש הקבוצה. אבל המטפס שלנו החליט שיש בו עוד רוח. הוא החליט להישאר להמשיך. וכך, לבדו נפרד מחבריו והמשיך אל הלא נודע. הוא איבד את תחושת הזמן, לא ידע כמה ימים עברו מאז שהחל במסע, לעיתים היה נראה לו שזה נצח, אלפיים שנה. היו שעות בהן הוא חשב להתייאש ופשוט להישאר בנקודה אליה הוא הגיע. אבל קול בתוכו אמר לו שהוא יכול להמשיך. וכך בשעה מסויימת כשהוא לא יודע אם זה החושך של בוא הלילה או החושך שמביא את היום, לנגד עיניו התגלתה הפסגה. הוא חשב שהוא הוזה, התנדנד בכוחותיו האחרונים כלא מאמין.

אילת השחר החלה מבציעה מבין הערפילים ולפתע הוא שמע קול צחוק של ילדים. לפני שהבין מה קורה סביבו, מעבר לפסגה הופיעה קבוצת ילדי בית ספר עליזה, שרים ומשוחחים.

"אני חולם, אני כבר לא בן החיים", חשב לעצמו.

אבל ילד קטן ניגש ושאל בשלומו, "תגייד", הוא אחז בידו, "תגייד לי, איך הגעת לכאן?"

"אני?" ענה לו הילד. "אני נולדתי כאן."

נספח 2 - סיפור: המירוץ לדגל

יש רק דבר אחד שאבא לא סיפר לנו עליו, לפני שיצאנו לטיול של יום העצמאות. הוא סיפר שאנחנו נוסעים לשמורת טבע יפהפייה בצפון, הוא סיפר שגרו באזור הזה יהודים לפני אלפיים שנה, הוא רק לא אמר שאנחנו הולכים להסתובב שם שעות ולחפש חנייה. כך מצאנו את עצמנו ביום העצמאות בצהריים נוסעים במעגלים, מחכים שאיזה מקום חנייה יתפנה. כנראה כל עם ישראל חושבים, כמו אבא, שזה מקום טוב למנגל - וכולם תפסו אותו לפנינו.

"הנה!" קראה אחותי. "יש פה מקום פנוי!"

חושיה החדים לא טעו, באמת היה רווח קטן בין שתי מכונות שהיה יכול להספיק למכונת שלנו. אבא התקדם לשם, ובינתיים התקרבה מכונת מהכיוון השני לאותו מקום. רק שלא יתפסו לנו...

במומחיות רבה, אבא הצליח להחנות את הרכב במקום הצר. אבל התברר שרק אז התחילה הצרה. המכונת ההיא, שהגיעה מהצד השני, עצרה באמצע החניון, ויצא ממנה איש רוגז ונסער. "חוצפה! איך תפסת לי את החנייה?!" הוא צעק. אבא שלנו ענה בסבלנות: "סליחה, אבל זו לא החנייה שלך. אני הגעתי הנה קודם."

"אבל אני ראיתי אותה קודם!" כעס האיש.

"טוב, אני מתנצל שלקחתי את החנייה שרצית. בכל מקרה כבר חנית, ואני מאחל לך בהצלחה - בטח יתפנה תכף מקום אחר," אמר אבא.

"אז צא מהחנייה וחפש בעצמך מקום אחר, אני הייתי כאן קודם!" התעקש האיש. הוא הסתובב אחורה לכיוון מכונתו. "אנחנו היינו כאן קודם, נכון?" שאל.

האישה שישבה במושב הקדמי ליד הנהג, כנראה אשתו, פתחה את החלון כדי לענות; אבל עוד לפני שהספיקה - הדגל שהיה צמוד לחלון המכונת החל לעוף ברוח.

"הדגל!" קראו אבא והאיש בו זמנית, ושניהם החלו לרדוף אחריו. הרוח הייתה חזקה, אבל היא לא נשאה את הדגל לשמים אלא לכיוון השמורה. גם אני הצטרפתי לריצה, אבל לא הצלחתי להדביק את הקצב של אבא, האיש והדגל. אבא רץ במהירות שיא, ואחריו האיש, שניסה במקביל לדבר אל אבא: "עזוב, לא צריך, נסתדר!"

"מה 'לא צריך'? זה דגל ישראל, לא מוותרים עליו!"

"אחי, גם אצלי דגל ישראל זה בנשמה," אמר האיש תוך כדי ריצה, "אבל יהיה בסדר..."

לפתע נתקל הדגל בעץ, הסתבך בענפים ולא זז. אבא ניסה לטפס ולא הצליח, עד שהאיש הושיט קדימה את כפות ידיו - ואבא טיפס עליו ואחז בדגל. הוא קפץ ארצה כשהדגל נוחת על ראשו. "אתה נראה בול כמו שנראיתי עם הטלית בבר-מצווה שלי," אמר האיש ושניהם צחקו.

כשחזרנו לרכב, גילינו שכבר התפנה מקום חנייה לידינו, וכעת שני הרכבים חנו בשלווה זה לצד זה. אבא איחל חג שמח, האיש אמר תודה רבה וגם נתן כמה עצות איך לעשות מנגל ברוח החזקה, ושניהם נפרדו כידידים. אני, בינתיים, התבוננת בדגל ותהיתי - איזה סוד יש בו, שהוא מצליח להפוך שני אנשים מיריבים לחברים?

נספח 2 - מקורות הדגל והסמל

המקורות לדגל ולסמל בתנ"ך:

• וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף פֶּתִיל תְּכֵלֶת.
(במדבר טו לח)

• וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶאךָ הַדָּבָר בִּי וַיַּעֲרֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ: וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה, וְאָמַר, רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְגָּה עַל רֹאשָׁהּ, וְשִׁבְעָה נְרִיתֶיהָ עָלֶיהָ, שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְקוֹת לְנֵרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ: וְשָׁנִים זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימֵין הַגִּלְגָּה וְאֶחָד עַל שְׂמֹאלָהּ... וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר, זֶה דָבָר ה' אֵל זָרְבָבֶל לֵאמֹר - לֹא בַחֲוִיל וְלֹא בְכַח כִּי אִם בְּרוּחֵי אֱמֶר ה'... יְדֵי זָרְבָבֶל יִסְדּוּ הַבַּיִת הַזֶּה וַיְדִיּוּ תְבַצְעֶנָּה...

(זכריה ד א-ט. זכריה הנביא חי בימי בית המקדש השני, וראה בחזונו מנורה וענפי זית בזמן שעם ישראל חזר מגלות בבל לארץ ישראל. בהקשר המקורי, החזון בא לעודד את התחייה והתקומה של העם בארצו.)

מקורות לבחירה בדגל ובסמל:

• בפקודת מנהיגנו הרצל באתי לבזל, כדי לעשות את כל ההכנות לקונגרס הראשון. בין השאלות הרבות שהעסיקוני אז הייתה אחת... באיזה דגל נקשט את אולם הקונגרס? מה הם צבעיו? הן דגל אין לנו. הרעיון הזה הכאיבני מאוד. צריך ליצור את הדגל. ואולם באיזה צבעים נבחר? והנה הבהיק רעיון במוחי: הרי יש לנו דגל. לבן כחול. הטלית אשר בה נתעטף בתפילתנו - טלית זו היא סמלנו. נוציא נא את הטלית מנרתיקה ונגולל אותה לעיני ישראל ולעיני כל העמים. הזמנתי אז דגל כחול לבן ומגן דוד מצוייר עליו. וכך בא לעולם דגלנו הלאומי.
(דוד וולפסון, מראשי התנועה הציונית)

• ...ועת רחשי רוממות לבו מלא
עוטר הוא צבעי ארצו
עומד הוא בתפילה ועטוף הוא
גלימה לבנה מזהירה.
שולי הגלימה הלבנה
פסי תכלת רחבים יכתירו,
כמו מעילו של הכהן הגדול
עטור סרטים של חוטי תכלת.
**צבעי הארץ האהובה הם
תכלת-לבן הם גבולות יהודה.**

(המשורר היהודי לודוויג אוגוסט פרנקל. ביקר בארץ ישראל כבר בשנת 1856, והארץ הזכירה לו את מראה הטלית והתכלת.)

• הדגל הציוני בצורתו המקובלת - שני פסים כחולים על רקע לבן ומגן דוד באמצע - הוצג לראשונה ב1891 בבוסטון על ידי אגודת בני ציון. אך עובדה זו לא הייתה ידועה לצירי הקונגרס הציוני הראשון, וזכותו של דוד וולפסון היא שהצביע על הטלית כדגלה המסורתית של היהדות, ויצר ממְרָאָה, בתוספת מגן דוד, את דגל ציון. ב1933 החליט הקונגרס הציוני ה"ח כי "לפי מסורת של שנים רבות, הדגל התכול לבן הוא דגל ההסתדרות הציונית והעם העברי" (...). תכף עם הקמת המדינה התעוררה שאלת דגליה וסמליה. דעת הקהל הייתה מאוחדת ברצונה להכריז על דגל התנועה הציונית כדגלה של מדינת ישראל. (...). כסמלה הרשמי של המדינה נקבע בי"א שבט תש"ט הסמל העתיק של עם ישראל - המנורה, בצורה שבה היא מופיעה בתבליט על קשת טיטוס ברומא. היא עטורה ענפי זית וביניהם השם "ישראל" למטה ממנה.
(האנציקלופדיה העברית)

